

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผล

ข่าว คือ ความจริงที่สมบูรณ์ (Completely True) สิ่งที่ถูกบันทึกในเนื้อหาข่าวต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันได้ ข้อเท็จจริงที่เป็นข่าวนั้นต้องสามารถพิสูจน์ได้ไม่ว่าจะอีกกี่ปีข้างหน้า เพราะความจริงวันนี้คือความจริงอีก 10 ปี หรือ 50 ปีข้างหน้านั่นเอง ดังนั้นข่าวที่ดีต้องเป็นความจริง คึงเที่ยงแท้แน่นอน และจะต้องอธิบายที่มาอันเป็นไปของข้อเท็จจริงเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง มีลักษณะที่มีความหมายชัดเจนรอบด้าน (พิศิษฐ์ ชวาลาธวัช และคนอื่นๆ, 2539:8)

หนังสือพิมพ์ในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแสวงหาความจริงที่สมบูรณ์มานำเสนอต่อประชาชนผู้อ่าน และถือเป็นบทบาทขั้นพื้นฐานในการทำหน้าที่ให้ความจริงต่อสาธารณะด้วยความซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ ยุติธรรม โดยเห็นแก่ประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญ การเสนอสิ่งที่ไม่ใช่ความจริงไปสู่ผู้อ่านถือเป็นการ โทกหก เป็นความผิดร้ายแรงของหนังสือพิมพ์

มาลี บุญศิริพันธ์ (2534) ชี้ว่า การให้ข่าวสาร ถือเป็นหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ที่จะต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (Facts) มารายงานให้ประชาชนได้ทราบ การเสนอข่าวและสารนี้จะรายงานออกมาในลักษณะของข่าว บทความ สารคดีและคอลัมน์ สุดแล้วแต่ว่าจะมีความเหมาะสมอย่างไร ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ข่าวและสารที่นำเสนอทางหนังสือพิมพ์นั้น จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน เที่ยงตรง และเป็นธรรม

ปัจจุบันความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ที่ปรากฏออกสู่สาธารณะวันแล้ววันเล่า กลายเป็นปัญหาที่สังคมวิตกมากขึ้นทุกที เพราะผลจากความผิดพลาดนั้นไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อตัวบุคคลผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น แต่ยังทำให้สังคมได้รับข่าวสารที่ไม่ถูกต้องเกิดความเสียหายที่ประเมินค่าไม่ได้อีกด้วย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการเสนอข่าวสารผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารในหนังสือพิมพ์ การแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้น รูปแบบและเงื่อนไขในการยอมรับและไม่รับผิดของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งเพื่อศึกษารวบรวมและจัดหมวดหมู่ลักษณะความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา กรณีศึกษาทั้ง 18 กรณี พบว่า ลักษณะความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ มีอยู่ 3 ประเภท คือ 1) ความผิดพลาดจากการใช้ภาษา 2) ความผิดพลาดจากการตีความหรือหยิบประเด็น และ 3) ความผิดพลาดจากการอ้างอิงแหล่งข่าวหรือข้อมูล

ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ แต่ละกรณีมีลักษณะความผิดพลาดอยู่ใน 3 ประเภทนี้ทั้งสิ้น บางกรณีมีลักษณะความผิดพลาดประเภทเดียว บางกรณีมีหลายประเภทรวมกัน กล่าวคือ มี 5 กรณีผิดพลาดจากการใช้ภาษา, 11 กรณีผิดพลาดการตีความหรือหยิบประเด็น และ 15 กรณีผิดพลาดจากการอ้างอิงแหล่งข่าวหรือข้อมูล

ความผิดพลาดประเภทแรก คือ การใช้ภาษา ซึ่งชำนาญ รอดเหตุภัย (2523, อ้างถึงใน อมรรัตน์ เรื่องสกุล, 2541: 39-40) ชี้ว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความบกพร่องในการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์ก็คือ ความรีบร้อนในการเขียน เพื่อแข่งขันกันในเชิงธุรกิจ, ความต้องการให้เด่นเร้าใจให้ผู้อ่าน, ความไม่รู้หรือขาดทักษะในการใช้ภาษา รวมทั้งความละเลยในการไม่เอาใจใส่ของหนังสือพิมพ์

เมื่อไปดูในกรณีศึกษาก็พบว่า กรณีที่มีลักษณะความผิดพลาดในการใช้ภาษานั้น หนังสือพิมพ์จงใจที่จะใช้ภาษาในพาดหัวข่าว หรือเสนอเนื้อหาข่าวที่มีลักษณะกำกวม คลุมเครือ เสียดสี ประชดประเทียด แดกดัน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหรือตีความไปในทางที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นลบกับผู้ตกเป็นข่าว สะท้อนถึงความต้องการที่ทำให้เกิดความเร้าใจต่อผู้อ่าน นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องความไม่รู้หรือขาดทักษะการใช้ภาษา ก็ปรากฏชัดในกรณีศึกษาที่ 11 ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่ชำนาญในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ จนเกิดความผิดพลาดขึ้นมา เป็นต้น

ความผิดพลาดประเภทที่สอง คือ การตีความหรือหยิบประเด็น ในหลายกรณีศึกษาชี้ให้เห็นว่า นักข่าว หัวหน้าข่าว หรือผู้อยู่ในกระบวนการผลิตข่าวของหนังสือพิมพ์ ในฐานะนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) มีส่วนสำคัญในการทำให้ข่าวสารผิดพลาด ด้วยการตีความหมายของเหตุการณ์หรือข้อมูลที่ได้รับมาบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งแสดงออกให้เห็นทั้งในรูปของการพาดหัวข่าว หรือ การเลือกให้รายละเอียดเนื้อหาข่าว ที่เป็นไปในทิศทางที่ผิดพลาด เช่น กรณีข่าว “ส.ส.ล้มละลาย” ซึ่งเกิดปัญหาที่นักข่าวต้องตีความคำว่า การพิทักษ์ทรัพย์กับการล้มละลาย เชื่อมโยงไปถึงการสรุปว่า ส.ส.รายดังกล่าวต้องสมาชิกภาพส.ส.ไป ลักษณะเช่นนี้เป็นการตีความไปเอง

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการทำกรณีศึกษา ได้ให้ความเห็นในกรณีนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า การที่หนังสือพิมพ์ไปพาดหัวข่าวว่า ส.ส.คนนี้หลุดจากการเป็นผู้แทนราษฎร เป็นการเล่นบทผู้พิพากษา ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ เป็นการสมมุติเงื่อนไขว่า ถ้าเกิดอย่างนั้นแล้วต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าใช้แบบนี้บ่อยๆต่อไปสังคมจะสับสน (พิศิษฐ์ ชาวลาวัณย์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2543)

ความผิดพลาดประเภทที่สาม คือ การอ้างอิงแหล่งข่าวหรือข้อมูล ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีกรณีศึกษาที่เข้าข่ายลักษณะความผิดพลาดนี้สูงสุดถึง 15 กรณี มีทั้งการอ้างแหล่งข่าวที่เปิดเผยชื่อ และไม่เปิดเผยชื่อ ทั้งแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือและไม่น่าเชื่อถือ กรณีข่าว “จินตหราท้อง” เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์ไม่ได้มีความประณีตในการเลือกใช้แหล่งข่าวมาอ้างอิง เพราะแหล่งข่าวอินเทอร์เน็ตถือเป็นแหล่งข่าวที่ยังเชื่อถือไม่ได้ (อดิศักดิ์ ลิ้มปรั่งพัฒนกิจ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2543)

เช่นเดียวกับการหยิบเอาใบปลิวมาตีพิมพ์เป็นข่าว ในกรณีข่าว “ใบปลิวสุเทพ-อัญชลี” ก็ชี้ให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์ยังขาดความรอบคอบในการใช้แหล่งข่าวและข้อมูล จนเกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าว ทำให้เสียหายทั้งต่อผู้ตกเป็นข่าวและตัวหนังสือพิมพ์เอง

กรณีข่าว “คดีห้างทองเสี่ยชีวิต” และกรณีข่าว “พลเอกสั่งฆ่าห้างทอง” ก็เช่นกันหนังสือพิมพ์อ้างแหล่งข่าวจากพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งที่มีความเชื่อว่า นายห้างทองถูกฆาตกรรม หนังสือพิมพ์เองก็อ้างข้อมูลและหลักฐานจากพนักงานสอบสวนส่วนนี้มาเสนอข่าวอย่างค่อเนื่อง โดยไม่ได้ใช้ความสามารถในเชิงสืบสวนสอบสวนของตัวเองมาพิสูจน์สมมุติฐานที่ตั้งขึ้นเองได้ ในที่สุดเมื่อผลการพิสูจน์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบออกมา หนังสือพิมพ์ก็ต้องยุติการเสนอข่าว เนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลหลักฐานอื่นใดมาหักล้างได้

ลักษณะความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ประเภทข้างต้น กล่าวได้ว่า ไม่อาจแยกออกจากตัวบุคคลคือ “นักข่าว” ได้เลย เนื่องจากนักข่าวเป็นกลไกสำคัญที่สุดในกระบวนการผลิตข่าวสารออกตีพิมพ์สู่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการกลั่นกรองเนื้อหาข่าวเพื่อคัดเลือกประเด็นข่าวขึ้นมาเสนอ, การเลือกใช้แหล่งข่าวหรือข้อมูลต่างๆ หรือรวมไปถึงขั้นตอนการตัดสินใจเลือกใช้คำ ภาษา ในเนื้อหาข่าวส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือการพาดหัวข่าว ล้วนแล้วแต่เป็นการตัดสินใจของนักข่าวเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น

อนึ่ง ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับ ข้อเสนอพื้นฐานเบื้องต้น ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ กล่าวคือ ลักษณะความผิดพลาดในการเสนอข่าวสาร แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1.ความผิดพลาดจากการใช้ภาษา 2.ความผิดพลาดจากการตีความหรือหยิบประเด็น และ 3.ผิดพลาดจากการอ้างแหล่งข่าวหรือข้อมูล

2. สาเหตุที่ทำให้หนังสือพิมพ์เสนอข่าวสารผิดพลาด

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการเสนอข่าวสารผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์ ในส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวที่ผิดพลาด และนักวิชาการ ในประเด็นปัญหาสาเหตุของความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์พบว่า มีปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ นักข่าว, แหล่งข่าว, เวลา, นโยบายองค์กรของหนังสือพิมพ์ โดยมีสาเหตุประกอบอื่นๆอีก อาทิ วัฒนธรรมของสังคม มาตรฐานวิชาชีพ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่มีส่วนกำหนดให้เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ทั้งสิ้น

แต่ที่น่าสนใจก็คือ บุคคลทั้ง 3 กลุ่มชี้ตรงกันว่า ตัวนักข่าว หรือนักหนังสือพิมพ์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความผิดพลาด

บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ 9 ชื่อฉบับ ระบุว่า เป็นเพราะนักข่าวได้ข่าวมาผิด หรือจับประเด็นผิด, สร้างข่าวขึ้นมาเอง, มีประสบการณ์น้อย, ประมาทเลินเล่อ, ไม่มีการตรวจสอบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงให้รอบด้าน รวมถึงการมีอคติหรือผลประโยชน์กับแหล่งข่าว ทำให้เสนอข่าวสารที่มีความผิดพลาดออกไป

ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวที่ผิดพลาด 9 ท่าน เห็นพ้องว่า นักข่าวไม่มีความรู้ความเข้าใจในข่าวที่สมบูรณ์พอ ทำให้การวินิจฉัยข่าวผิด หรือหยิบฉวยข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงไปใช้, นักข่าวมีอคติ ใช้วิธีการทำข่าวโดยการคาดคะเน หรือผูกโยงเหตุการณ์เอาเอง รวมทั้งการสร้างข่าวขึ้นมาเอง, นักข่าวไม่มีความรอบคอบ และไม่ตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ และนักข่าวไม่ได้ทำข่าวด้วยตัวเอง แต่อาศัยแหล่งข่าว ตัวแทน หรือการลอกข่าวจากเพื่อนนักข่าว เหล่านี้ล้วนแต่นำไปสู่ความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์

ส่วนนักวิชาการมองว่า ปัญหาวิธีการทำงานข่าวของนักข่าว ที่มีลักษณะการตั้งสมมุติฐานล่วงหน้า โดยขาดความสมดุลและเป็นธรรม รวมทั้งขาดความเชี่ยวชาญในการทำงานข่าว เป็นปัญหามาตรฐานวิชาชีพของหนังสือพิมพ์

คำถามที่ปรากฏขึ้นก็คือ ทำไมนักข่าวจึงกลายเป็นตัวปัญหาของการเสนอข่าวสารผิดพลาด

ในการปฏิบัติงานข่าวของนักข่าว ในสภาวะการณปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่า นักข่าวตกอยู่ภายใต้ความกดดันมากมาย จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2541) เสนอไว้ในงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในมุมมองของนักหนังสือพิมพ์ ว่า ในการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ นอกจากจะต้องรับใช้ประชาชนในฐานะสถาบันสาธารณะแล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีความเป็นธุรกิจเอกชน ซึ่งมีรูปแบบของธุรกิจการค้าที่จะต้องมีผลกำไรเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด ด้วยเหตุนี้เจ้าของหรือนายทุนขององค์กรหนังสือพิมพ์จะต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้เกิดกับการดำเนินธุรกิจของตน

เช่นเดียวกับ สิริทิพย์ ชันสุวรรณ (2539:134) เห็นว่า เจ้าของหนังสือพิมพ์มีอำนาจในการว่าจ้างหรือไล่ออก ให้รางวัลชมเชย หรือลงโทษ ออกคำสั่งให้ทำหรือสั่งห้ามไม่ให้ทำ ทำให้เจ้าของหนังสือพิมพ์สามารถควบคุมเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือพิมพ์เอาไว้ในมือได้เท่าที่ต้องการจะควบคุม ทั้งนี้เพื่อเหตุผลที่จะให้หนังสือพิมพ์นั้นสนองประโยชน์ทางเศรษฐกิจของบริษัท รวมทั้งสนองความชอบไม่ชอบส่วนตัวของเจ้าของ และสนองความเชื่อมั่นในอุดมคติทางการเมืองของตน

ในฐานะที่เป็นลูกจ้างขององค์กรทางธุรกิจ นักข่าวก็ไม่ได้มีสถานะแตกต่างไปจากพนักงานองค์กรธุรกิจทั่วไป ที่จะต้องทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจขององค์กรตนเอง นั่นคือ การแสวงหากำไรสูงสุด ตามวิถีทางและรูปแบบทางธุรกิจขององค์กร โดยมีผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น และผู้บังคับบัญชาสูงสุดก็คือ นายทุนเจ้าของกิจการ

ในผลการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวสารพัดพลาด และนักวิชาการ ก็พบเช่นกันว่า นโยบายขององค์กรที่กำหนดโดยนายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ บังการให้นักข่าวเสนอข่าวอย่างที่ต้องการ (สมชาย มีเสน, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2543) บางครั้งขายข่าวเพื่อหวังผลทางธุรกิจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของข่าว (เสรี เดมียเวส, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2543)

เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การทำงานของนักข่าวยังคงตกอยู่ภายใต้นโยบายขององค์กร ที่กำหนดอย่างเข้มแข็งจากนายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ ที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นเป้าหมายสูงสุด บ่อยครั้งที่นักข่าวต้องเผชิญกับการตัดสินใจต้องเลือกระหว่างประโยชน์ของสาธารณะกับผลกำไรขององค์กร, ระหว่างความถูกต้องเป็นธรรมกับความโน้มเอียงเพื่อประโยชน์ขององค์กร นักข่าวจำเป็นต้องเลือกยืนอยู่ข้างประโยชน์ขององค์กรของตัวเองเป็นสำคัญ รวมทั้งการแข่งขันทางธุรกิจระหว่างหนังสือพิมพ์ด้วยกันเอง นักข่าวต่างก็จำเป็นต้องเลือกยืนอยู่ข้างหนังสือพิมพ์ของตัวเองเช่นกัน

งานวิจัยของ จินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2541: 137) ระบุว่า แรงกดดันทางธุรกิจจากการแข่งขันของหนังสือพิมพ์ มีส่วนทำให้การเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์บางครั้งออกมาในรูปแบบที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม มีการลวงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การเสนอข่าวและภาพที่ล่อแหลม ข่าวอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เป็นการขายข่าวเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าขององค์กร ซึ่งการแข่งขันก็นำเสนอเรื่องเหล่านี้ จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน

ในกรณีศึกษาเรื่องข่าว “ธารินทร์-ผู้จัดการ”, ข่าว “พลเอกสั่งฆ่าห้างทอง”, ข่าว “เสรี-ครูเก๊ก” หรือข่าว “กรีนการ์ดธัมมชโย” สะท้อนให้เห็นภาพของการนำนโยบายขององค์กรมากำหนดการทำงานข่าวอย่างเด่นชัด ส่งผลให้การเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับคู่แข่งของหนังสือพิมพ์เป็นไปในทิศทางของการพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นลบอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความเสียหายติดตามมากมาย กรณีเหล่านี้ นักข่าวในฐานะผู้ปฏิบัติงานข่าว ต่างต้องเลือกยืนอยู่ข้างองค์กรและประโยชน์ขององค์กรอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

ที่น่าวิตกก็คือ ภายใต้การครอบงำจากนโยบายขององค์กรเพื่อรับใช้เป้าหมายกำไรสูงสุดอย่างเข้มงวดเช่นนี้ องค์กรเองกลับละเลยที่จะพัฒนามาตรฐานวิชาชีพให้กับนักข่าว ซึ่งประเด็นนี้นักวิชาการชี้ว่าหนังสือพิมพ์ต้องการทำกำไรสูงแต่กลับลงทุนต่ำทั้งในแง่คนและอุปกรณ์ (อุบลรัตน์ ศิริวุธศักดิ์, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2543)

สอดคล้องกับ คาร์ล มาร์กซ์ (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2541:132-133) ที่เห็นว่า เจ้าของหนังสือพิมพ์จะเป็นนายทุนเสมอ ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติหรือนานาชาติก็ตาม คนกลุ่มนี้เข้ามาทำหนังสือพิมพ์เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางชนชั้นของตนเอง ด้วยวิธีการ 2 ด้านคือ เอาเปรียบจากแรงงานลูกจ้าง และเอากำไรจากผู้บริโภค ซึ่งเมื่อนายทุนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหนังสือพิมพ์ ก็ย่อมสามารถควบคุมการผลิต รวมถึงความคิดที่อยู่ในเนื้อหาสื่อได้ด้วย

ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้ง ก็ให้ความเห็นเช่นกันว่า สื่อมวลชนยังขาดระบบที่จะสนับสนุนในการทำงานที่จะพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ (ประเวศ วัชชี, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2543) ผู้นำองค์กรหนังสือพิมพ์ต้องตั้งใจพัฒนาคนในองค์กรของตัวเอง ทั้งนักข่าว นักเขียน นักประพันธ์ ให้เป็นคนมีคุณธรรมให้ได้ ไม่ใช่ปล่อยให้มัวเงินเดือนน้อยๆ แล้วไปหากินเอาเองด้วยการเขียนข่าวไร้คุณธรรม โจมตีรีดไถคนอื่น (เสรี เตมียเวส, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2543)

สภาพที่องค์กรหนังสือพิมพ์มุ่งหวังแต่ผลกำไรในทางธุรกิจ จนละเลยการปรับปรุงคุณภาพนักข่าว สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ มาตรฐานทางวิชาชีพ และมาตรฐานทางจริยธรรม ของนักข่าวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เกิดความบกพร่องในการทำหน้าที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลจากการวิเคราะห์เนื้อหากรณีศึกษา 18 กรณี ที่พบว่า ในการทำข่าวของนักข่าวเกิดปัญหาทางวารสารศาสตร์โดยรวมถึง 7 ประเด็น ดังนี้

1) ความถูกต้อง (Accuracy)

แบล็ก, สตีล และบาร์นีย์ (Black, Steel and Bamey, 1995:53) อธิบายว่า ความถูกต้อง มีความหมายว่า การทำให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งของนักหนังสือพิมพ์และองค์กรข่าวทั้งหลาย การเผยแพร่ข่าวที่ผิดพลาดย่อมหมายถึง การสร้างความเสียหายต่อสาธารณชน และสิ่งนี้จะกัดกร่อนทำลายความน่าเชื่อถือของวิชาชีพหนังสือพิมพ์ลงไปด้วย

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นที่เกิดความผิดพลาด เกิดจากการที่นักข่าวไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับให้รอบคอบก่อนนำเสนอ เมื่อได้รับข่าวหรือข้อมูลจากแหล่งข่าวเพียงแหล่งเดียวก็รีบนำเสนอเป็นข่าว โดยไม่ได้ให้ออกาสผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบในข่าวนั้นๆ ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นข่าวสารที่ไม่ได้มีการตรวจสอบอย่างรอบคอบ ย่อมง่ายต่อการเกิดความผิดพลาด

ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ก็ยอมรับว่า ข่าวที่เกิดความผิดพลาดมาจากการที่นักข่าวไม่ได้เข้มงวดในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพราะความรีบร้อนของคนทำข่าว หรือความต้องการทำข่าวที่ดี บางทีนักข่าวก็เผอเรอไป ไม่ได้มีการตรวจสอบ หัวหน้าข่าว บรรณาธิการข่าวก็เร่งรีบไม่ได้ตรวจสอบ (ศักดิ์ดา นพเกตุ, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2543)

เช่นเดียวกับความเห็นของผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้ง ที่เห็นว่า นักข่าวยังขาดการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำ ปัญหาใหญ่คือวัฒนธรรมของสังคมกับความรู้ เมื่อสังคมสนใจเรื่องตื่นเต้น ใครทะเลาะกับใครที่ไหน หรือเรื่องที่เป็นด้านลบของคน หนังสือพิมพ์ก็จะตอบสนองแต่สิ่งเหล่านั้น ทำให้สังคมไม่นิยมความรู้ ไม่สนใจความแม่นยำ พวกกันโดยไม่มีหลักฐานที่มา คนไทยจึงพูดง่าย พูดเร็ว โดยไม่สนใจว่าจริงหรือเปล่า (ประเวศ วะสี, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2543)

ตัวอย่างจากกรณีศึกษาเรื่องข่าว “จินตหราท้อง”, ข่าว “อภิสิทธิ์เบียดนัก”, ข่าว “ส.ส.ล้มละลาย”, ข่าว “สื่อประจวบออกจากรัฐมนตรี” พบว่า ข่าวที่ผิดพลาดเหล่านั้น แท้จริงแล้วเป็นเรื่องที่นักข่าวสามารถตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องได้จากแหล่งข่าวต่างๆมากมาย ก่อนที่จะตีพิมพ์ แต่ปรากฏว่า นักข่าวละเลยการตรวจสอบ ละเลยการแสวงหาความถูกต้องของข่าว โดยมีเหตุผล ความจำเป็น หรือข้ออ้างต่างๆ มากมาย

ประเด็นใหญ่อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้งสะท้อนไว้ก็คือ นักข่าวไม่ได้ศึกษาข้อมูล เรื่องราวที่จะทำข่าวอย่างละเอียดเพียงพอ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจที่สมบูรณ์ในเรื่องนั้นๆ ความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์นำไปสู่การตั้งสมมุติฐานที่ผิดพลาด และการเสนอข่าวที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือบ่อยครั้งที่นักข่าวเสนอสิ่งที่แหล่งข่าวไม่ได้พูด สร้างข่าวเองโดยการนำคำพูดหรือข้อมูลไปตัดต่อหรือโยงสรุปเอาตามความเข้าใจของตัวเอง ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความนิยมในความถูกต้องของนักข่าวยังเป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไข

2) ความสมดุล (Balance)

หลักของความสมดุลก็คือ การให้ความเสมอภาคในการเสนอข้อเท็จจริงทุกด้าน เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้อง ให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลในข่าว ในกรณีเสนอข่าวที่มีความขัดแย้ง ควรเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่าย ได้แสดงความคิดเห็นและรายงานข่าวสู่สายตาผู้อ่านอย่างเท่าเทียมกัน

ในการวิเคราะห์เนื้อหากรณีศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ให้น้ำหนักกับข่าวการโต้แย้งน้อย เมื่อเทียบกับความผิดพลาดที่ได้เสนอไป ยังเป็นกรณีที่หนังสือพิมพ์มีทิศทางในการเสนอข่าวนั้นชัดเจนอยู่แล้ว การนำเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงจากอีกฝ่ายหนึ่งยิ่งน้อยลงไปอีก ข่าวลักษณะเช่นนี้จึงมีความโน้มเอียง และสร้างความเสียหายให้กับผู้ได้รับผลกระทบรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในกรณีศึกษาเรื่องข่าว “กรีนการ์ดัมชโย”, ข่าว “เสรี-ครุเก๊ก”, ข่าว “คดีห้างทองเสียวชีวิต” เป็นต้น

นอกจากนี้การให้น้ำหนักข่าวที่มีความโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ส่งผลให้โอกาสในการได้รับข้อเท็จจริงที่จะมาหักล้างมีน้อยลง จนในที่สุดนักข่าวหรือหนังสือพิมพ์ก็จะได้ข้อมูลอยู่ด้านเดียว และนำไปสู่ความผิดพลาดที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งประเด็นนี้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ยอมรับว่า ข่าวผิดพลาดก็คือ

หรือข่าวที่ทำให้ถูกฟ้องร้องก็ตีล้นมาจากการไม่ได้ตรวจสอบข่าวสองด้านทั้งสิ้น (สรกถ อดุลยานนท์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2543)

จากการวิเคราะห์เนื้อหากรณีศึกษาข้างพบอีกว่า หนังสือพิมพ์ใช้แหล่งข่าวน้อยรายในการยืนยันข้อมูลหรือข้อเท็จจริง บางครั้งนักข่าวใช้แหล่งข่าวคนเดียวในการให้ข่าวติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้หนังสือพิมพ์นำเสนอข้อมูลด้านเดียวจากแหล่งข่าวคนเดียว โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดก็สูงมากขึ้น

3) ความเป็นธรรม (Fairness)

ลิขิต ชีรเวคิน (2542) ให้ความเห็นไว้ในบทความเรื่อง สื่อมวลชน สิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบ โดยชี้ว่า สื่อมวลชนบางคนไม่วางตัวเป็นกลางในทางการเมือง มีอคติอย่างสูงในการเสนอข่าว โดยเสนอข่าวไม่ครบถ้วนหรือบิดเบือน หรือการวิพากษ์วิจารณ์ที่ถูกบดบังด้วยความมีอคติ ทั้งในเรื่องส่วนตัว จุดยืนทางการเมือง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ การเสนอข่าวที่ไม่เที่ยงตรง เท่ากับเป็นการมอมเมาประชาชน ประทุษร้ายต่อความยุติธรรม ซึ่งผู้มีจรรยาวิชาชีพสื่อมวลชนควรจะหลีกเลี่ยง

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้ง เสรี เตมียเวส (สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2543) สะท้อนปัญหานี้ว่า เมื่อหนังสือพิมพ์สัมภาษณ์ใครมาแล้ว ถ้าพาดพิงถึงคนอื่น ไม่เคยสอบถามข้อเท็จจริงจากเขา แต่ลงตีพิมพ์ไปเลยจนทำให้เกิดความเสียหาย เช่นเดียวกับ จินตหรา สุขพัฒน์ (สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2543) ที่เห็นว่า หนังสือพิมพ์บางฉบับฉวยโอกาสเสนอข่าวไปก่อน แล้วค่อยมาแก้ข่าวให้ทีหลัง ซึ่งเป็นการไม่ให้ความเป็นธรรมกับคนที่ตกเป็นข่าว

การไม่ให้ความเป็นธรรมในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ยังปรากฏอยู่ในกรณีศึกษาที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาอีกหลายกรณี เช่น กรณีข่าว “วายทูเคการบินไทย” ซึ่งเมื่อผู้เสียหายได้พยายามเรียกร้องหาข้อเท็จจริงในการเสนอข่าว แต่กลับถูกตอบโต้อย่างรุนแรงจากหนังสือพิมพ์, กรณีข่าว “กรีนการ์ดรั่มมชโย” เมื่อฝ่ายผู้เสียหายชี้แจงข้อเท็จจริง หนังสือพิมพ์บางฉบับได้ตอบโต้ด้วยการใช้ภาษาในคำพาดหัวข่าวที่รุนแรง โดยไม่ได้หักล้างกันด้วยข้อมูลหลักฐาน และกรณีข่าว “ทุเรศ-ทุเลศ” เมื่อหนังสือพิมพ์เสนอข่าวผิดพลาดออกไปแล้ว ก็ทำเมินเฉย และละเลยที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้โต้แย้ง เป็นต้น

ในประเด็นนี้ แม้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะเห็นพ้องกันว่า พร้อมจะให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย โดยการเสนอข่าวคำชี้แจงหรือข้อโต้แย้งให้ทันที แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ยังมีกรณีเพิกเฉยอยู่เป็นอันมาก ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความเห็นในกรณีนี้ว่า ปัญหาคือนักหนังสือพิมพ์หลงเกินไปคิดว่าตัวเองเป็นอำนาจใหม่ เป็นอำนาจที่ 4 ที่ 5 ภาพที่สังคมเห็นคือหนังสือพิมพ์เป็นอำนาจใหม่ (พิศิษฐ์ ชวลาวัณ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2543) ดังนั้นเมื่อมีการโต้แย้งหรือขอความเป็นธรรมทำให้หนังสือพิมพ์เพิกเฉย

ประเวศ วะสี (สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2543) อธิบายว่า นักหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในวัฒนธรรมของอำนาจ ทำให้รู้สึกว่าคุณมีอำนาจ เหมือนกับแพทย์ที่รักษาคนไข้ไปนานๆจะรู้สึกว่า ล้วเองมีอำนาจ เพราะเป็นผู้ช่วยชีวิตคน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องระวัง พอเข้าสู่อำนาจแล้วจะเรียนรู้ค่อยๆ จะใช้อำนาจมาก

4) ความเป็นกลาง (Objectivity)

นักข่าวจะสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นกลาง จำเป็นต้องมีปัจจัยแวดล้อมสนับสนุนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายองค์กร การหล่อหลอมความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน การมีกรอบความคิดและการตัดสินใจ ฯลฯ ซึ่งในการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เห็นว่า บางครั้งความผิดพลาดในการเสนอข่าวเกิดจากอคติของนักข่าวที่บางทีคิดไว้ก่อนล่วงหน้าว่าต้องเป็นเช่นนั้น อย่างนี้แล้วก็ทำข่าวให้เป็นไปตามแนวที่วางไว้ นอกจากนี้อาจจะเกิดจากการที่นักข่าวเข้าไปมีผลประโยชน์ ซึ่งต้องยอมรับว่ามีอยู่จริงในขณะนี้ โดยเฉพาะผลประโยชน์กับแหล่งข่าว แล้วทำให้ตกเป็นเครื่องมือรับใช้ (สมชาย มีเสน, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2543)

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่พบว่า ข่าวกรณีศึกษาที่นักข่าวมีการตั้งสมมุติฐานไว้ล่วงหน้า เช่น กรณีข่าว “กรีนการ์ดรั้มขโย”, ข่าว “เสรี-ครูเก็ก”, ข่าว “คดีห้างทองเสียดชีวิต”, ข่าว “พลเอกสังฆมาห้างทอง”, ข่าว “ลูกสุนัขตายในท่าเนียบรัฐบาล” เป็นต้น หนังสือพิมพ์จะมีทิศทางข่าวโน้มเอียงไปในทางสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้ไม่สามารถใช้หลักความเป็นกลาง ในการทำหน้าที่ได้อย่างแท้จริง

สภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้หลักว่าด้วยความจริงที่แท้ที่เสนอ โดย สุภา ศิริมานนท์ (2530) ซึ่งเป็นหลักที่ทำให้ข่าวสารที่รายงานจะไม่มีอคติลำเอียง อันประกอบด้วย ความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Impartiality), ความปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์หรือทางความสนใจ (Absence of conflict of interest), โอกาสของการปฏิเสธ (Opportunity of denial), การละเว้นเสียจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of cronyism) และการละเว้นเสียจากการเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of vengeance) ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ในการปฏิบัติงานของนักข่าว

5) การใช้และอ้างอิงแหล่งข่าวหรือข้อมูล (Source)

จากผลการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวผิดพลาดใช้แหล่งข่าวในกรณีศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

(1) แหล่งข่าวเปิดเผยชื่อ ประกอบด้วย บุคคลภายนอกองค์กรหนังสือพิมพ์ และบุคคลภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ มีกรณีข่าวที่เสนอผิดพลาดรวม 7 กรณี

(2) แหล่งข่าวไม่เปิดเผยชื่อ มีทั้งอ้างที่มาและไม่อ้างที่มา ซึ่งประเภทนี้รวมถึงการอ้างรายงานข่าวของผู้สื่อข่าวด้วย มีกรณีข่าวที่เสนอผิดพลาดรวม 11 กรณี

บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ระบุในการสัมภาษณ์เชิงลึก ว่า การตัดสินใจใช้แหล่งข่าวขึ้นอยู่กับ การวินิจฉัยของนักข่าวเอง (ไพฑูริย์ สุนทร. สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2543) ขณะเดียวกัน บางครั้ง นักข่าวทำตัวเป็นแหล่งข่าวเสียเองเพื่อหวังจะให้ข่าวดูน่าเชื่อถือ และแข่งขันกับเพื่อนหนังสือพิมพ์ด้วยกัน (กำแหง ภริตานนท์. สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2543) ปัญหาที่ตามมาคือ หากนักข่าวมีความโน้มเอียง หรือมีอคติกับข่าวนั้น การเลือกใช้แหล่งข่าวก็โน้มเอียงไปตามตามเชื่อหรือสมมุติฐานที่วางไว้ตั้งแต่ต้น แล้วในที่สุดความผิดพลาดก็ตามมา

ตัวอย่าง กรณีศึกษาข่าว “เสรี-ครูเก๊ก” เมื่อหนังสือพิมพ์เลือกใช้แหล่งข่าวคือนายสุรยุทธ์ อุทาวงศ์ หรือครูเก๊ก ซึ่งเป็นคู่อริของพล.ต.ท.เสรี เตมียเวส และให้ข้อมูลในทางลบตรงกับทิศทางข่าวของ หนังสือพิมพ์ น้าหนักข่าวจึงมีแต่ด้านลบต่อพล.ต.ท.เสรี เช่นเดียวกับกรณีข่าว “มือถือสี่ระเบิดปัม” เมื่อ หนังสือพิมพ์มีสมมุติฐานว่า โทรศัพท์มือถือเป็นสาเหตุให้เกิดการระเบิดขึ้นในปีนั้นมันได้ หนังสือพิมพ์ ก็จะเข้าหาแหล่งข่าวที่มีแนวโน้มจะให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกับสมมุติฐานที่วางไว้ ขณะเดียวกัน หนังสือพิมพ์ฉบับที่เสนอข่าวโต้แย้ง ก็พยายามให้นำหนักกับแหล่งข่าวที่มีความเห็นตรงกับข้ามกับข้อมูล ฝ่ายหนังสือพิมพ์ที่เสนอประเด็นปัญหา

กรณีข่าว “หนีมือบ-คุกคามไทยโพสต์” หนังสือพิมพ์ใช้แหล่งข่าวในองค์กรของตัวเองซึ่งเป็นผู้ สื่อข่าวภูมิภาค และพนักงานของกองบรรณาธิการ เป็นผู้ให้ข่าว โดยเชื่อมั่นในความเป็นคนในองค์กรว่า จะเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง แต่เมื่อเกิดการโต้แย้งขึ้น ทำให้สังคมเกิดความไม่แน่ใจว่า การใช้แหล่งข่าวใน ลักษณะนี้จะเกิดความแม่นยำ หรือปราศจากความลำเอียงได้หรือไม่

นอกจากนี้ปัญหาการใช้และอ้างอิงแหล่งข่าวหรือข้อมูลนี้ ยังรวมถึงประเด็นความน่าเชื่อถือของ แหล่งข่าวด้วย ในกรณีศึกษาเรื่องข่าว “จินตหราท้อง” หนังสือพิมพ์อ้างแหล่งข่าวเลื่อนลอยจากการพูดร่ำ ลือ และแหล่งข่าวที่ยังเชื่อถือไม่ได้ คือ ข้อความในอินเทอร์เน็ต มานำเสนอเป็นข่าว เมื่อใช้แหล่งข่าวที่ไม่ น่าเชื่อถือ ไม่สามารถยืนยันข้อเท็จจริงได้ ความผิดพลาดก็เกิดตามมา

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ 9 ฉบับ ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การใช้แหล่งข่าวไม่เปิดเผยชื่อ โดยไม่มีการตรวจสอบอย่างระมัดระวังทั้งตัวบุคคลและเนื้อหาข่าว เป็น การเสี่ยงต่อการเกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารอย่างมาก และปัจจุบันการใช้แหล่งข่าวประเภทนี้ พุ่มเพียงจนเกินไปทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เห็นว่า แหล่งข่าวไม่ เปิดเผยชื่อยังจำเป็นอยู่สำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะในการทำข่าวเชิงลึก แต่นักข่าวหรือหนังสือพิมพ์ควร จะใช้แหล่งข่าวประเภทนี้ให้น้อยลง โดยใช้ในกรณีที่จำเป็นต้องปกปิดไม่ให้แหล่งข่าวได้รับอันตราย จากการเปิดเผยข่าว

บรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางท่าน เสนอว่า แหล่งข่าวไม่เปิดเผยชื่อควรใช้ในกรณีการเล่าเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ไม่ควรให้แสดงความคิดเห็น เพราะถ้าจะแสดงความคิดเห็นก็ควรแสดงตัวออกมา (สมชาย มีเสน, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2543)

ขณะที่ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้ง เห็นว่า ไม่เชื่อหรือไม่แน่ใจว่าแหล่งข่าวประเภทนี้จะมีตัวตนอยู่จริงตามที่หนังสือพิมพ์อ้างถึง บางครั้งนักข่าวอาจจะเขียนขึ้นเอง ดังนั้นหนังสือพิมพ์ควรเลิกหรือหลีกเลี่ยงการใช้แหล่งข่าวไม่เปิดเผยชื่อ ควรเปิดเผยตัวต่อผู้อ่านเพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบได้

เช่นเดียวกันข้อสรุปของนักวิชาการที่มองว่า นักข่าวควรใช้แหล่งข่าวประเภทนี้ในกรณีที่เป็นจริงๆ เพื่อปกป้องผู้ให้ข่าว และเสนอว่าถึงเวลาแล้วที่หนังสือพิมพ์เองควรจะระบุชื่อคนเขียนข่าว รวมทั้งรายชื่อบุคคลในกองบรรณาธิการก็ควรเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วย

6) สิทธิส่วนบุคคล (Right to Privacy)

การเสนอข่าวผิดพลาดในประเด็นปัญหาสิทธิส่วนบุคคลนี้ ปรากฏอยู่ในกรณีศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ 3 กรณีคือ กรณีข่าว “ใบปลิวสุเทพ-อัญชลี”, ข่าว “เสรี-ครูแก้ว”, และข่าว “จินตหราทอง” ทั้งหมดเป็นกรณีการแทรกแซงของหนังสือพิมพ์ในเรื่องชีวิตส่วนตัว ครอบครัว ความประพฤติเรื่องเพศ รวมทั้งการ ไขข่าวแพร่หลายในเรื่องราวอันเป็นเท็จ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวกล่าวได้สะท้อนความรู้สึกว่า ข่าวดังกล่าวไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน (เสรี เฌมียเวส, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2543)

ขณะที่นักวิชาการมองในประเด็นนี้ว่า หนังสือพิมพ์ควรจะหยุดเสนอข่าวในลักษณะอย่างนี้ เพราะไม่มีประโยชน์อะไรกับสังคม เป็นการทำร้ายบุคคลในข่าวโดยไม่จำเป็นต้อง เพราะเป็นสิทธิส่วนตัวที่จะทำอะไรก็ได้ถ้าเป็นจริง ยิ่งถ้าเป็นจริงยิ่งไปเสนอข่าวไม่ได้ (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2543)

สำหรับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง กรณีข่าว “ใบปลิวสุเทพ-อัญชลี” ยอมรับว่าเป็นการไม่สมควรที่ตีพิมพ์ข่าวนี้อีก เช่นเดียวกับบรรณาธิการที่เกี่ยวข้องกับกรณีข่าว “จินตหราทอง” ก็มองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่น่าเสนอเป็นข่าว แต่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับกรณีข่าว “เสรี-ครูแก้ว” เห็นว่า ข่าวนี้น่าเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะไม่มากนักน้อย ถ้าคนเป็นผู้บริหารระดับสูงของภาครัฐ มีอำนาจ สามารถใช้อำนาจได้ในขณะนี้ ถ้ามีเบื้องหลังไม่สุจริต ไม่โปร่งใสแล้ว ควรจะขึ้นมาถึงระดับนี้หรือไม่ (ฐาตุร บุนปาน, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2543)

งานวิจัยของ อังธิดา ลิ้มปี่ปัทมปาณี (2540) เรื่อง การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของหนังสือพิมพ์ต่อนักการเมือง ศิลปินนักแสดง นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป ชี้ว่า ปัจจัยที่ทำให้หนังสือพิมพ์เสนอข่าว

ในลักษณะละเมิดหรือหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เกิดจากปัจจัยเรื่องธุรกิจและการตอบสนอง ความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน โดยอาจจะมีปัจจัยอื่นๆประกอบเช่น ข้อจำกัดเรื่องเวลา และการแข่งขันเชิงธุรกิจ ทำให้ไม่มีเวลาตรวจสอบความถูกต้องและความสมดุลของข่าว ตัวบุคคลที่ทำหนังสือพิมพ์ขาดมาตรฐานทางวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ความไม่รอบรู้ต่อกฎหมาย หรือขาดความตระหนักถึงการเคารพสิทธิส่วนบุคคล รวมไปถึงนโยบายขององค์กร

7) คุณค่าข่าว (News Value)

การวินิจฉัยว่า เหตุการณ์ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลใดสมควรจะนำเสนอเป็นข่าวหรือไม่ นักข่าวเป็นผู้วินิจฉัยในเบื้องต้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ นักข่าวได้พิจารณาถึงหลักของคุณค่าข่าวละเอียดรอบคอบหรือไม่เพียงใด ก่อนที่จะรายงานข่าวเข้าสู่กระบวนการผลิตข่าว

กรณีศึกษาเรื่อง ข่าว “ไปปลิวสุเทพ-อัญชลี” สะท้อนให้เห็นว่า นักข่าวจะหยิบลวยอะไรก็ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เห็นว่า สามารถสร้างความสนใจของผู้อ่านได้ เพื่อมานำเสนอข่าว ทำให้ละเลยแม้กระทั่งมาตรฐานวิชาชีพพื้นฐานในเรื่องเกี่ยวกับการเสนอข่าวไปปลิว นับเป็นกรณีผิดพลาดที่ส่งผลเสียหายอย่างมากกับผู้ได้รับผลกระทบและกับหนังสือพิมพ์เอง ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวเองก็ได้สะท้อนไว้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างประหลาดใจว่า การออกไปปลิวเป็นการกระทำที่ชั่วร้าย แต่นึกไม่ถึงว่าหนังสือพิมพ์จะหยิบไปปลิวมาเสนอเป็นข่าวได้ (อัญชลี วานิช เทพบุตร, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2543) แสดงให้เห็นว่าการวินิจฉัยคุณค่าข่าวของนักข่าวยังมีข้อบกพร่องที่จะต้องรีบแก้ไข

ปัญหาทางวารสารศาสตร์ทั้ง 7 ประการข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของผลพวงที่เกิดจากความบกพร่องในการทำงานของนักข่าว ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้ข่าวสารที่ออกสู่ผู้อ่านเกิดความผิดพลาดเท่านั้น แต่ผลจากความบกพร่องในหลักการทางวารสารศาสตร์ยังทำให้ความเชื่อมั่นของสังคมต่อนักข่าวและหนังสือพิมพ์โดยรวมพลอยลดต่ำลงไปด้วย ขณะเดียวกันการที่หนังสือพิมพ์ละเลยต่อหลักการทางวารสารศาสตร์จนกลายเป็นเรื่องปกตติธรรมดา จะเป็นแบบอย่างทำให้สังคมผู้บริโภคข่าวสารเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมบกพร่องในเรื่องถูกฉ้อฉลและความเป็นธรรมไปด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ 9 ฉบับ แม้จะเห็นด้วยว่า นักข่าวเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความผิดพลาด แต่ก็ได้แก้ต่างว่า ความผิดพลาดหลายกรณีเกิดขึ้นมาจากภาวะสรวลเสียดหรือจากเงื่อนไขที่ไม่อาจควบคุมได้ของนักข่าว นั่นคือ เงื่อนไขเรื่องเวลา และ แหล่งข่าว ถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์เสนอข่าวสารผิดพลาด

ในเรื่องเงื่อนไขเวลา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ระบุว่า หนังสือพิมพ์ต้องทำงานแข่งขันกับเวลา โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ต้องพิมพ์หลายกรอบ มีเวลาน้อยมากในการตรวจสอบความถูกต้องในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อ ทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2541:150) ที่ชี้ว่า งานหนังสือพิมพ์เป็นงานที่ต้องรีบเร่งแข่งขันกับเวลา เพื่อที่จะเสนอข่าวที่สด ใหม่ ทันต่อเหตุการณ์แก่ผู้อ่าน จากความรีบเร่งนี้เองในบางครั้งก็ทำให้นักหนังสือพิมพ์ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบข้อมูลให้ถี่ถ้วนรอบด้าน

ขณะที่ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวผิดพลาด กลับเห็นว่า เจื่อนไขเวลาไม่ใช่ข้ออ้างของหนังสือพิมพ์ที่จะเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ไม่ควรอ้างเรื่องเวลาน้อย เพราะประชาชนควรได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ไม่ใช่การทำงานลวกๆ หรือแข่งกับเวลามากเกินไป (รัตนอนันต์นาคินทร์, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2543) หนังสือพิมพ์ไม่มีสิทธิจะบอกว่า เวลาน้อย คนไม่พอ ถ้าคนไม่พอก็ต้องหาคนให้พอ ไม่เช่นนั้นทุกคนก็มีข้ออ้างกัน ได้ทั้งนั้น (อัญชลี วานิช เทพบุตร, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2543)

เช่นเดียวกับนักวิชาการที่มองว่า หนังสือพิมพ์มักอ้างเสมอว่า มีเวลาจำกัด ถ้ามีเวลาเพียงพอคงจะไม่ทำให้เกิดความผิดพลาดเสียหายกับใคร แต่สิ่งนั้นเป็นเพียงข้ออ้างที่เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองตัวเอง หนังสือพิมพ์ต้องยอมรับว่ายิ่งแข่งกับเวลามากเท่าไร ยิ่งต้องเพิ่มความรับผิดชอบให้มากขึ้นเป็นทวีคูณ (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2543)

ส่วนเรื่องแหล่งข่าวนั้น บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ มีความเห็นแตกต่างกัน โดยส่วนหนึ่งเห็นว่าแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลผิดพลาดหรือหวังผลประโยชน์ให้กับตัวเอง หรือแหล่งข่าวที่ปล่อยข่าวมาโดยที่นักข่าวไม่ทันระวัง เป็นสาเหตุที่ทำให้หนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวผิดพลาด

แต่อีกส่วนหนึ่งเห็นว่า หนังสือพิมพ์จะไปอ้างเช่นนั้นไม่ได้ ในเมื่อแหล่งข่าวมีสิทธิที่จะพูดความจริงไม่หมด อยู่ที่ว่านักข่าวจะตรวจสอบความถูกต้องมากน้อยแค่ไหนก่อนการนำเสนอ หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ ความผิดพลาดของแหล่งข่าวก็คือความผิดพลาดของตัวนักข่าวนั่นเอง สอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการ ที่มองว่า เป็นเรื่องง่ายเกินไปที่จะโยนความผิดให้แหล่งข่าว เพราะจุดใหญ่ในการเสนอข่าวสารผิดพลาดอยู่ที่ตัวนักข่าวเองที่ไม่ได้ตรวจสอบให้ถี่ถ้วนก่อนนำเสนอ

ทั้งนี้ ผลการวิจัยในประเด็นสาเหตุของความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ เป็นไปตามข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ที่ผู้ตั้งไว้ว่า สาเหตุของความผิดพลาด อาจประกอบด้วยเจื่อนไข เวลา แหล่งข่าว, นักข่าว และนโยบายองค์กร

3. ปัจจัยในการยอมรับหรือไม่ยอมรับเมื่อเกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสาร

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ สะท้อนว่า ความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์เมื่อมีการเสนอข่าวผิดพลาดแล้ว ยังมีน้อย เมื่อเทียบกับความผิดที่ออก

ไป บางครั้งต้องรอให้เสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรมก่อน ถึงจะได้เห็นการยอมรับผิดของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้น ความสนใจของประชาชนก็หมดไปแล้ว

หนังสือพิมพ์บางฉบับมีการจัดเวรเขียนข่าว นักข่าวคนนี้เขียนข่าววันจันทร์ ถ้าเขียนผิดไป กว่าจะแก้ไขให้ก็ต้องเป็นอีกวันจันทร์หนึ่ง แทนที่จะแก้ไขให้ในวันรุ่งขึ้น เพราะนักข่าวคนอื่นก็ไม่ว่างเรื่อง กว่าจะได้อ่านจะได้ทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เวลาผ่านไปนานแล้ว (จินตหรา สุขพัฒน์, สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2543)

ในส่วนนักวิชาการ มองว่า ความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทั้งรับผิดชอบเต็มใจและไม่เต็มใจ โดยเฉพาะการรับผิดชอบไม่เต็มใจ บางครั้งต้องรอให้กระแสสังคมเข้ามากดดันก่อน สะท้อนให้เห็นว่าลึกๆแล้วการยอมรับข้อผิดพลาดยังไม่ดี ถ้าหนังสือพิมพ์ไม่ยอมรับความผิดพลาด การแก้ไขในเรื่องมาตรฐานทางวิชาชีพก็จะไม่เกิดขึ้น

แต่เมื่อไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ มีความเห็นว่า ปัจจุบันความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์มีมากขึ้น ให้ความสำคัญกับผู้ตกเป็นข่าวหรือผู้เสียหายมากขึ้น ทั้งนี้การตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

(1) จิตสำนึกของนักหนังสือพิมพ์เอง ที่จะตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับ ซึ่งโดยทั่วไปหนังสือพิมพ์มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตัวเองอยู่แล้วว่า เมื่อรู้ว่าผิดก็ต้องยอมรับผิดและรีบแก้ไข แต่ถ้าไม่ผิดใครจะมาบังคับก็ได้

แต่กระนั้นก็ตามในการวิเคราะห์เนื้อหาจากกรณีศึกษาพบว่า หลายกรณีที่หนังสือพิมพ์รับรู้ข่าวสารที่เสนอออกไปเกิดความผิดพลาดขึ้นแล้ว แต่หนังสือพิมพ์ก็ยังละเลยที่จะแก้ไขในทันที เช่น กรณีข่าว “ทุเรศ-ทุเลศ” หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวรู้ว่าเสนอข่าวผิดไป แต่ไม่ได้แก้ไขความผิดพลาดนั้นเลย หรือกรณีข่าว “ใบปลิว สุเทพ-อัญชลี” หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวไม่ได้แสดงออกใดๆทางหน้าหนังสือพิมพ์ที่บอกให้ผู้อ่านรับรู้ ว่า ข้อเท็จจริงที่เสนอไปในข่าวนั้นไม่ถูกต้อง จนกระทั่งมีคำสั่งศาลออกมาจึงปรากฏการแก้ไขในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเวลาผ่านไปกว่า 9 เดือน เป็นสิ้น

ประเด็นเรื่องจิตสำนึกข้อนี้เกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรมหนังสือพิมพ์ โดยข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ข้อ 12 ระบุว่า ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวโดยไม่ชักช้า แต่ในทางปฏิบัติแม้หนังสือพิมพ์จะยอมรับข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมหนังสือพิมพ์ ในฐานะที่ได้ร่วมลงสัตยาบันไว้ แต่หนังสือพิมพ์ก็ไม่ได้ตระหนักในจริยธรรมนี้เท่าใดนัก โดยบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เห็นว่า ข้อบังคับทางจริยธรรมไม่สามารถบังคับใครได้หากนักหนังสือพิมพ์ไม่ยอมปฏิบัติตาม นอกจากนี้สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติเองก็ยังไม่เข้มแข็งพอที่จะจัดการให้หนังสือพิมพ์ยอมรับในจริยธรรมข้อนี้ได้

ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้งเองก็มองว่า ข้อบังคับทางจริยธรรมหนังสือพิมพ์แม้จะเป็นเรื่องดี แต่ก็ไม่เชื่อว่า นักข่าว นักหนังสือพิมพ์ จะปฏิบัติได้จริง หนังสือพิมพ์บางฉบับยอมรับ แต่บางฉบับละเลย เนื่องจากยังไม่มีระบบควบคุมเรื่องนี้อย่างจริงจังนั่นเอง

ในประเด็นนี้ นักวิชาการมองว่า ข้อบังคับทางจริยธรรมควรจะอยู่ในกระบวนการทำงานของนักหนังสือพิมพ์ ขณะนี้ข้อบังคับจริยธรรมมีอยู่ แต่ถูกเก็บวางไว้เหมือนกฎหมาย เมื่อเกิดเหตุแล้วค่อยมาดูว่าเข้าข่ายข้อไหน จึงมีปัญหาวางจะหลอมรวมจริยธรรมเข้ากับกระบวนการทำงานและมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างไร

(2) ข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี โดยจะต้องตรวจสอบข้อมูลหลักฐานกันก่อน ว่าผิดตรงไหนอย่างไร ถ้าเสนอข่าวผิดในเรื่องส่วนตัวก็จะยอมรับทันที ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมก็ต้องพิสูจน์ก่อนว่าทำไมถึงต้องเสนอนั้น รวมทั้งสถานการณ์ข่าวในแต่ละช่วงเวลาด้วยว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

(3) ผู้ได้รับผลกระทบ รวมถึงเงื่อนไขที่ผู้ได้รับผลกระทบเสนอมา ซึ่งต้องเจรจาให้เกิดความเหมาะสม โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับรูปแบบที่จะใช้ในการยอมรับผิดด้วย

(4) นโยบายองค์กร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางท่านเห็นว่า หนังสือพิมพ์ดำเนินถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วย เช่น ยอดขายหนังสือพิมพ์ ยอดโฆษณา เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นไปตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาในองค์กร เช่น แม้นักข่าวจะไม่ยอมรับผิด แต่หัวหน้าข่าวหรือบรรณาธิการเห็นว่าควรรับผิดชอบ ก็เป็นไปตามผู้บังคับบัญชา

(5) กฎเกณฑ์ข้อบังคับ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เห็นว่า มี 2 ประเด็นที่มีผลต่อการตัดสินใจคือ เงื่อนไขทางกฎหมาย ที่เมื่อผู้เสียหายนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีผลอย่างไรก็คือยอมรับตามนั้น และอีกประเด็นหนึ่งคือ คำสั่งของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ซึ่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางท่านเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเคารพและปฏิบัติตาม

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับผิด อาจประกอบด้วยเงื่อนไขตัวบุคคล, เงื่อนไขภายในองค์กร และเงื่อนไขภายนอกองค์กร จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้

ประเด็นปัญหาการยอมรับหรือไม่ยอมรับผิดนี้ ในการวิจัยพบว่า การโต้แย้งข่าวของผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้เสียหาย ด้วยรูปแบบที่แตกต่างกัน มีผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับผิดของหนังสือพิมพ์ด้วย ทั้งนี้ในการวิเคราะห์เนื้อหากรณีศึกษาพบว่า รูปแบบที่ผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบใช้ในการโต้แย้งข่าวมี 7 รูปแบบดังนี้

- (1) การแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์
- (2) การส่งจดหมาย หนังสือ หรือเอกสารชี้แจงมายังกองบรรณาธิการ
- (3) การยื่นฟ้องร้องต่อศาล
- (4) การใช้หนังสือพิมพ์ฉบับอื่นเสนอเนื้อหาโต้แย้ง
- (5) การเดินทางไปชี้แจงด้วยตัวเองที่กองบรรณาธิการ
- (6) การชี้แจงตอบโต้ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
- (7) การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยการยื่นจดหมายเปิดผนึก

โดยรูปแบบการแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์เพื่อโต้แย้งข่าวของหนังสือพิมพ์ เป็นรูปแบบที่ผู้โต้แย้งนิยมใช้มากที่สุด รองลงมาคือ การส่งจดหมาย หนังสือ หรือเอกสารชี้แจงมายังกองบรรณาธิการ เมื่อรูปแบบทั้งสองไม่ได้รับการตอบรับจากหนังสือพิมพ์ ผู้โต้แย้งจึงหันไปใช้วิธีอื่น อย่างไรก็ตามผู้ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวหรือผู้โต้แย้งบางรายอาจจะใช้หลายรูปแบบผสมกันเพื่อการโต้แย้งข่าวหรือบางรายตั้งใจใช้รูปแบบการยื่นฟ้องร้องต่อศาลโดยตรง โดยไม่ใช้รูปแบบอื่นเลย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์พบว่า รูปแบบการโต้แย้งที่มีลักษณะก้าวร้าว ผิดกาลเทศะ ไม่เหมาะสม เช่น กรณีข่าว “หนีมือบ-คุกคามไทยโพสต์” ทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของหนังสือพิมพ์ โดยเห็นว่า มีหลายวิธีที่ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถูกคุกคาม ถ้าชี้แจงกับบรรณาธิการข่าวไม่ได้ ทำไมไม่ไปชี้แจงกับบรรณาธิการใหญ่ หรือไปแถลงข่าวชี้แจง หนังสือพิมพ์ฉบับอื่นก็พร้อมจะเสนอข่าว (อดิศักดิ์ ลิมปัฐพัฒนกิจ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2543)

รูปแบบการโต้แย้งที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เห็นว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมคือ การทำจดหมายชี้แจง เช่น ที่ปรากฏในการโต้แย้งของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในกรณีข่าว “อภิสิทธิ์เบียดบัง” หรือการโต้แย้งของนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ในกรณีข่าว “ธารินทร์-ผู้จัดการ” เป็นต้น รวมทั้งการให้สัมภาษณ์หรือแถลงชี้แจงโต้แย้ง ก็เป็นรูปแบบที่รับได้และพร้อมจะลงเป็นข่าวให้ ส่วนการใช้หนังสือพิมพ์ฉบับอื่นเสนอข่าวโต้แย้ง แม้จะเป็นการทำให้เกิดความสมดุลในการรายงานข่าว แต่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์หลายท่านเห็นว่า มักเกี่ยวโยงกับเรื่องของการแข่งขันทางธุรกิจด้วย

ในด้านผู้ได้รับผลกระทบกลับมองว่า การโต้แย้งต่อความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ทำได้ยากขึ้น เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไม่ยอมรับฟัง โดยมองเรื่องการขายข่าวเป็นจุดสำคัญ ทำให้การแก้ไขข้อผิดพลาดล่าช้า บางครั้งต้องใช้ความพยายามอย่างสูง เพื่อวิงวอนให้หนังสือพิมพ์ยอมแก้ไขข้อผิดพลาด

ส่วนนักวิชาการมองว่า สังคมจะยอมรับรูปแบบการโต้แย้งข่าวที่มีลักษณะเสมอภาค ทั้งสมัยใหม่และการข่มขู่คุกคาม อย่างไรก็ตาม จากปัญหาที่ผู้ได้รับผลกระทบโต้แย้งข่าวในรูปแบบต่างๆแล้วไม่ให้เกิดผล หรือได้รับการตอบสนองที่ไม่เป็นที่พอใจ จะทำให้แนวโน้มมีการใช้รูปแบบการต่อสู้ทางกฎหมายโดยนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

4. เงื่อนไขการใช้รูปแบบในการยอมรับหรือไม่ยอมรับผิดเมื่อเกิดความผิดพลาด

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหากรณีศึกษา พบว่า รูปแบบการยอมรับผิดที่หนังสือพิมพ์ใช้มี 4 รูปแบบสำคัญคือ

- (1) การลงจดหมายโต้แย้ง
- (2) การประกาศชี้แจง
- (3) การลงข่าวแก้ไข
- (4) การล้อมกรอบขอภัย

ทั้งนี้เมื่อหนังสือพิมพ์ยอมรับโดยใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 4 รูปแบบดังกล่าว หรือหลายรูปแบบร่วมกันแล้ว หนังสือพิมพ์จะไม่มี การเสนอเนื้อหาที่ผิดพลาดนั้นอีก โดยรูปแบบที่มีการใช้มากที่สุดในการยอมรับผิดของหนังสือพิมพ์คือการลงข่าวแก้ไข ซึ่งการใช้รูปแบบทั้งหลายเหล่านี้เป็นไปตามข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้เป็นส่วนใหญ่

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ระบุว่า การใช้รูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งในการยอมรับผิดนั้น ขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองกับผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบ ไม่ได้กำหนดตายตัว แต่เห็นว่าการใช้รูปแบบแก้ไขข่าวในวันต่อมา ในพื้นที่ที่เห็นเด่นชัด เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด ส่วนรูปแบบการล้อมกรอบนั้นมักจะใช้ในกรณีสำคัญหรือเป็นไปตามคำสั่งศาล

ขณะที่ผู้ได้รับผลกระทบมองว่า การเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นการตัดสินใจเองของหนังสือพิมพ์ หรือเป็นสำนักของนักหนังสือพิมพ์เองว่ามีมากน้อยแค่ไหน ขณะเดียวกันก็ขึ้นกับสังคมด้วยว่าจะตรวจสอบควบคุมให้หนังสือพิมพ์ทำอย่างไร อย่างไรก็ตามเมื่อหนังสือพิมพ์ทำผิดแล้ว การแก้ไขควรจะต้องทดแทนให้เหมาะสมกัน ถ้าลงค่าคนอื่นในหน้า 1 ก็ควรจะแสดงความรับผิดชอบในหน้า 1 ด้วย เพื่อให้สมน้ำสมเนื้อกัน (เสรี เตมียเวส, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2543)

จากการศึกษาในส่วนวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีเพียงบางกรณีเท่านั้นที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวผิดพลาดแล้วยอมรับ โดยเสนอข่าวในปริมาณพื้นที่เท่าเทียมกันกับข่าวที่เสนอผิดพลาด เช่น กรณีข่าว “ไล่ออกผู้พิพากษา” โดยใช้รูปแบบผสมผสานระหว่างการล้อมกรอบกับการแก้ไขในข่าว ลงในหน้า 1 ระบุว่าขอภัยอยู่ในหัวข่าวด้วย ขณะที่กรณีอื่นๆ แม้จะเป็นการยอมรับผิด แต่รูปแบบที่ใช้เป็นการให้น้ำหนักน้อยกว่าข่าวผิดพลาดที่เสนอไป

ทางด้านนักวิชาการมองว่า การลงข่าวโต้แย้งทันทีในวันถัดไป ในพื้นที่เดียวกันเป็นรูปแบบที่ยอมรับได้ ที่น่าสนใจคือ วิธีการลงจดหมายผู้เสียหายแล้วหนังสือพิมพ์คอบได้กลับไปพร้อมกันนั้น

ลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์หรือไม่ เป็นการใช้พื้นที่หนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ของประชาชนหรือประโยชน์ของหนังสือพิมพ์เอง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2543)

ส่วนกรณีการไม่ยอมรับผิด จากการวิเคราะห์เนื้อหากรณีศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบร่วมกันใน 3 รูปแบบ ดังนี้

- (1) ไม่เสนอข่าวคำชี้แจงของผู้โต้แย้ง
- (2) เสนอข่าวหรือข้อความตอบโต้ผู้โต้แย้ง
- (3) เสนอข่าวหรือข้อความยืนยันในข้อเท็จจริงเดิมต่อไป

รูปแบบที่หนังสือพิมพ์ใช้มากที่สุดในการไม่ยอมรับผิดก็คือ การเสนอข่าวหรือข้อความยืนยันในข้อเท็จจริงเดิมต่อไป รองลงมาคือการเสนอข่าวหรือข้อความตอบโต้ผู้โต้แย้ง ซึ่งการใช้รูปแบบการไม่ยอมรับผิดข้างต้นนี้เป็นไปตามข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ทุกประการ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกทำกรณีศึกษาที่หนังสือพิมพ์ไม่ยอมรับผิด บรรณาธิการให้เหตุผลของการใช้รูปแบบข้างต้นแตกต่างกันไป เช่น กรณีข่าว “เสรี- ครูเก๊ก” บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ระบุว่า การที่หนังสือพิมพ์ต้องตอบโต้ กับผู้โต้แย้งก็เนื่องจากการกล่าวหาว่า หนังสือพิมพ์โกหก ถือเป็นกรกล่าวหาที่รุนแรงและทราบดีใจคนทำหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์อยู่ได้ด้วยการทำงานโกหก ข่าวสวดยืนยันตั้งแต่ต้นว่าไม่ได้โกหกและมีหลักฐานยืนยันมาโดยตลอด (ฐากร บุนปาน, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2543)

กรณีข่าว “ธารินทร์-ผู้จัดการ” ซึ่งเป็นการตอบโต้กันระหว่างหนังสือพิมพ์กับนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ให้เหตุผลการที่เขียนตอบโต้ข้อความในจดหมายของนายธารินทร์ว่า เพราะเห็นว่าคำชี้แจงของนายธารินทร์เป็นการเอาดีใส่ตัวทั้งสิ้น จึงต้องอธิบายในแต่ละประเด็นให้ผู้อ่านเห็นชัดเจนเท่านั้น เพราะถ้าให้นายธารินทร์ชี้แจงฝ่ายเดียวแสดงว่าหนังสือพิมพ์เสนอข่าวผิด แต่กรณีนี้ยืนยันว่าไม่ได้เสนอข่าวผิด และถือว่าหนังสือพิมพ์ได้ให้ความเป็นธรรมกับผู้โต้แย้งแล้ว (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2543)

กรณี “หนีมือบ-คุกคามไทยโพสต์” ก็เช่นกัน หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ยืนยันมาโดยตลอดว่า การเดินทางไปชี้แจงข่าวของเลขานุการส่วนตัวของนายไทรรงค์ สุวรรณศิริ มีการพกพาอาวุธปืน และเป็นการคุกคามการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์จึงดักข่าข้อมูลนี้เสนอเป็นข่าว บทความ บทรายงาน หรือเสนอในคอลัมน์ต่างๆอย่างต่อเนื่องตลอดมา

นอกจากนี้ ในกรณีข่าว “ทุเรศ-ทุเลศ” หนังสือพิมพ์ใช้วิธีการละเลยไม่เสนอข่าวการชี้แจงของผู้โต้แย้ง และไม่กล่าวถึงความผิดพลาดของตัวเอง ซึ่งน่าสนใจว่า ในการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการ

หนังสือพิมพ์หลักที่เสนอข่าวนี้ในทำยกรณศึกษา ก็ยอมรับว่า รู้สึกผิด แต่เมื่อผู้เสียหายออกมาปฏิเสธในอีก 2 วันต่อมา หนังสือพิมพ์ดังกล่าวก็ไม่ได้เสนอข่าวให้

จะเห็นว่า รูปแบบการไม่ยอมรับผิดที่หนังสือพิมพ์เลือกใช้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของหนังสือพิมพ์เอง โดยรูปแบบเหล่านี้นำมาใช้เพื่อปกป้องภาพลักษณ์และประโยชน์ขององค์กรหนังสือพิมพ์เอง เป็นสำคัญ

อนึ่ง ในอดีต เคยมีหนังสือพิมพ์ใช้รูปแบบการยอมรับผิดด้วยวิธีพิเศษ โดยการประกาศปิดตัวเองมาแล้ว โดยเมื่อวันที่ 27-28 มกราคม 2534 หนังสือพิมพ์มติชน ได้ลงตีพิมพ์จดหมายมีข้อความที่ไม่เหมาะสม กระทั่งกระเทือนต่อสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก อันเป็นผลมาจากความผิดพลาดในการกระบวนการทำงานภายในองค์กร หนังสือพิมพ์มติชนได้ตรวจพบในวันต่อมา และตัดสินใจเมื่อวันที่ 31 มกราคม แสดงความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้นด้วยการปิดตัวเอง โดยใช้คำว่า “ทัศนกรรมตัวเอง” เป็นเวลา 3 วัน คือตั้งแต่วันที่ 1-3 กุมภาพันธ์ 2534 พร้อมกับเสนอในบทบรรณาธิการชี้แจงต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ซึ่งการรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์มติชนในรูปแบบดังกล่าว นับเป็นวิธีการรับผิดชอบที่ไม่เคยมีหนังสือพิมพ์ไทยฉบับใดเคยกระทำมาก่อน

นอกจากนี้ ยังมีหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ อีกฉบับหนึ่ง ที่เคยใช้รูปแบบการยอมรับผิดแตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น กล่าวคือ ในฉบับวันที่ 17 ธันวาคม 2542 ได้เสนอในบทนำ ประกาศยอมรับผิดและขอโทษต่อผู้อ่านรวมถึงครอบครัวผู้เสียหาย จากกรณีเสนอภาพข่าวศพเปลือยอย่างไม่เหมาะสม ในหน้า 1 ฉบับวันที่ 11 ธันวาคม 2542 โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐระบุว่า การเสนอภาพดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อข้อบังคับทางจริยธรรม ของสภากาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ถือเป็นบทเรียนที่มีค่าและยิ่งใหญ่ที่สุด โดยอ้างว่าเป็นผลมาจากความเร่งรีบที่ต้องทำงานแข่งกับเวลาจนทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้น ทั้งนี้การรับผิดชอบในบทนำเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงประกาศชี้แจง ที่ถือว่าการแสดงความรับผิดชอบสูงสุดอีกรูปแบบหนึ่งที่หนังสือพิมพ์ไม่ค่อยได้นำมาใช้

5. วิธีการป้องกันความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ปัญหาความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายยอมรับว่ายังคงดำรงอยู่ และจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เมื่อความผิดพลาดเกิดขึ้นที่ตัวนักข่าว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่สุดในกระบวนการผลิตข่าว การป้องกันจึงมุ่งมาที่ตัวนักข่าวเป็นสำคัญ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ได้เสนอความเห็น ว่า ต้องปรับปรุงคุณภาพนักข่าวและหนังสือพิมพ์ในเรื่องหลักการพื้นฐานของการทำงานหนังสือพิมพ์ ใน 7 ประเด็นต่อไปนี้

(1) ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานอย่างถูกต้อง แม่นยำก่อนเสนอข่าว โดยต้องคำนึงว่าข่าวต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานและข้อเท็จจริงเท่านั้น

(2) กรณีข่าวที่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ต้องเสนอสองด้านในคราวเดียวกัน โดยต้องตรวจสอบกับผู้ได้รับผลกระทบทันที

(3) เสนอข่าวด้านได้แย้งทันทีที่มีผู้โต้แย้ง เพื่อบรรเทาความผิดในกรณีที่จะเกิดการฟ้องร้องขึ้นในภายหลัง

(4) นักข่าวจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสายงานข่าวที่ตัวเองรับผิดชอบดีพอ

(5) นักข่าวต้องทำข่าวด้วยตัวเอง

(6) นักข่าวต้องลดอคติหรือการมีผลประโยชน์ในข่าวหรือกับแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้อง

(7) นายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์จะต้องไม่เข้ามาก้าวล่วงในรายละเอียดการทำงานข่าวของนักข่าว

ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้ง เสนอความเห็นโดยมุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาคุณภาพของนักข่าวเท่านั้น แต่เน้นที่จะให้มีระบบการกลั่นกรอง และการพัฒนาบุคลากร รวม 6 ประเด็นดังนี้

(1) หนังสือพิมพ์ควรคัดเลือก กลั่นกรองคนที่เข้ามาเป็นนักข่าว จากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง รวมทั้งจัดวางนักข่าวให้อยู่ในหน้าที่ หรือสายงานรับผิดชอบที่เหมาะสมกับงานด้วย

(2) องค์กรหนังสือพิมพ์ควรจัดฝึกอบรม นักข่าว นักเขียน ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และหล่อหลอมให้เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม

(3) นักข่าวต้องไม่ทำข่าวด้วยการคาดคะเน หรือโยงสรุปเหตุการณ์เอง โดยไม่มีหลักฐานรองรับ

(4) หนังสือพิมพ์ควรตรวจสอบความถูกต้องของข่าวก่อนนำเสนอ

(5) นักหนังสือพิมพ์ควรมีใบประกอบวิชาชีพตามกฎหมาย โดยให้สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติมีสถานะเป็นพระราชบัญญัติ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

(6) แหล่งข่าว หรือผู้อ่านข่าว ควรเข้ามาเป็นผู้เฝ้าระวัง และร่วมตรวจสอบการทำงานของหนังสือพิมพ์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ส่วนนักวิชาการมีความเห็นคล้ายกับผู้ได้รับผลกระทบ กล่าวคือ จะต้องมีการปรับวิธีการทำงานของนักข่าว โดยให้ใช้รูปแบบกลุ่มอำนวยการ (Supervise) งานข่าว ทำงานเป็นระบบกลุ่ม ไม่ใช่ทำคนเดียว ทั้งนี้เพื่อเกิดการช่วยเหลือและตรวจสอบซึ่งกันและกัน

สำหรับประเด็นข้อเสนอที่ให้นักหนังสือพิมพ์มีใบประกอบวิชาชีพตามกฎหมายนี้ กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากการที่หนังสือพิมพ์ละเลยต่อความผิดพลาดของตัวเองสั่งสมอยู่ในความรู้สึกรับผลกระทบมาเป็นเวลานาน จึงเป็นข้อเสนอที่ท้าทายต่อผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์อย่างยิ่ง เพราะจะไปเกี่ยวข้องกับปัญหาการควบคุมสื่อมวลชน และกระทบถึงปัญหาสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชน ที่อาจจะถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐ จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระ

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอให้นักหนังสือพิมพ์มีใบประกอบวิชาชีพ เป็นข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้สูงขึ้นได้ ในงานวิจัยของ จินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2541: 34) ชี้ว่า วิชาชีพหนังสือพิมพ์เป็นวิชาชีพที่เปิดกว้าง ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของนักหนังสือพิมพ์ที่แน่นอน ทั้งในแง่ระดับการศึกษาขั้นต่ำ สาขาที่สำเร็จการศึกษา รวมถึงการที่ไม่ต้องมีการสอบเพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ จุดนี้เองทำให้การเข้ามาเป็นนักหนังสือพิมพ์ไม่ได้มาตรฐานในการกลั่นกรองคุณสมบัติอย่างถี่ถ้วน ดังเช่น วิชาชีพแพทย์ ทนายความ วิศวกร ฯลฯ

จุดนี้สะท้อนให้เห็นว่า สภาพที่สังคมเริ่มไม่ไว้วางใจต่อระดับคุณภาพ มาตรฐานวิชาชีพ และมาตรฐานจริยธรรม ของนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ เริ่มไม่เชื่อมั่นที่จะให้นักหนังสือพิมพ์ควบคุมตนเองภายใต้กฎเกณฑ์จริยธรรม สังคมจึงต้องเรียกร้องมาตรการที่จะควบคุมดูแลการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้มาตรการเหล่านั้นเป็นหลักประกันไม่ให้สังคมถูกระทบจนเกิดความเสียหายจากการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

อนึ่ง ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์นี้ ผู้เกี่ยวข้องและนักวิชาการ ต่างมุ่งไปที่นักข่าว ซึ่งโยงไปถึงปัญหานโยบาย โครงสร้างการทำงาน และวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงของแต่ละองค์กร ตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ในเบื้องต้น

อานันท์ ปันยารชุน อธิบดีนายกรัฐมนตรี กล่าวปาฐกถาในโอกาสที่สำนักงานข้อมูลข่าวสารของราชการจัดงานครบรอบ 1 ปีของการก่อตั้ง เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2541 ที่ผ่านมา ในหัวข้อ “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารกับหนทางสู่ความโปร่งใสของรัฐบาล” ใจความตอนหนึ่งวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อมวลชนว่า ปัจจุบันสื่อมวลชนของไทยดีขึ้นมาก แต่ยังไม่ดีพอ ไม่ว่าจะดูจากการพาดหัวข่าว จากการรายงาน เพราะผู้สื่อข่าวนั้นจิตยังไม่แน่วแน่ ยังไม่นิ่ง ยังใสอารมณ์ความรู้สึกในข่าวเสมอ ยิ่งคนที่นั่งอยู่ตามสำนักงาน ไม่ต้องออกไปเฝ้าข่าว ก็สนุกกับการพาดหัวข่าว หน้าที่ของสื่อนอกจากจะต้องให้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ และให้ข้อเท็จจริงที่ไม่มีอคติ และให้ข้อเท็จจริงของ 2 หรือ 3 ความคิดเห็นที่แตกต่างกันแล้ว สื่อยังมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบสิ่งที่คิดว่าเป็นข้อเท็จจริงด้วย ถ้าสื่อยังสนใจว่าคนนั้นพูดอะไร คนนี้พูดอะไรโดยไม่เข้าไปถึงแก่นสารของประเด็น ของเรื่อง หากเป็นเช่นนั้น สื่อทำหน้าที่เพียงสื่อของการชุบฉิบนิทาเท่านั้น สังคมไหนจะโปร่งใสได้ถ้าประชาชนสนใจแต่เรื่องชุบฉิบนิทา (วันนักข่าว. 5 มีนาคม 2542 : 110)

ปาฐกถาของ อานันท์ ปันยารชุน ไม่เพียงแต่สะท้อนความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมาในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ชี้ว่าถึงเวลาแล้วที่สื่อมวลชนเองจะต้องปรับปรุงตัวเองอย่างจริงจัง

คำถามคือ นักหนังสือพิมพ์พร้อมแล้วหรือยังที่จะปรับปรุงตัวเอง เพื่อให้เป็นกระแงาบานใส พิสูจน์ตัวเองต่อสาธารณชนให้เป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับว่า สามารถทำหน้าที่สะท้อนข่าวสารได้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะต่อหนังสือพิมพ์

(1) หนังสือพิมพ์ต้องมีการปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพของบุคลากรในองค์กรของตัวเองอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะความเข้มงวดต่อหลักการพื้นฐานของการทำงานข่าว ที่จะต้องอยู่ในกรอบหลักการทางวารสารศาสตร์อย่างเคร่งครัด

(2) ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ทั้งด้านวิชาการวารสารศาสตร์ และความรู้เฉพาะสาขาต่างๆเป็นระยะๆ เพื่อเสริมความพร้อมให้กับนักข่าวหรือบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างแท้จริง

(3) หนังสือพิมพ์ต้องมีท่าทีที่ยอมรับความผิดพลาดของตัวเอง โดยเฉพาะเมื่อเสนอข่าวสารที่ผิดพลาดไปแล้ว จะต้องหาทางแก้ไขให้เกิดความถูกต้องโดยเร็ว และหากมีผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบได้แย้งหรือชี้แจงมาก็ควรให้ความสำคัญ นำเสนอข้อโต้แย้งหรือข้อชี้แจงออกสู่ผู้อ่านทันที เพื่อบรรเทาความเสียหายและเป็นการให้ข้อมูลอีกด้านหนึ่งต่อผู้อ่าน

(4) ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาในองค์กรหนังสือพิมพ์จะต้องเข้มงวดในการตรวจสอบปัญหาความผิดพลาดในการเสนอข่าวสาร โดยต้องเอาจริงเอาจังกับปัญหาความผิดพลาดที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความผิดพลาดระดับใด จะต้องสืบค้นหาสาเหตุและหาทางแก้ไขต้นตอของปัญหาทันที

(5) องค์กรวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ควรสร้างกลไกขึ้นมาทำการตรวจสอบความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ แล้วรวบรวมเสนอไปยังหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับที่เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาความผิดพลาดอยู่ตลอดเวลา

(6) หนังสือพิมพ์และองค์กรวิชาชีพหนังสือพิมพ์ควรจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมเสนอแนะ หาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการเสนอข่าวที่ผิดพลาดอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

(1) การวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการเสนอข่าวสารผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์ มุ่งศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความผิดพลาดโดยรวม และพบว่า นักข่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในกระบวนการผลิตข่าวสาร ดังนั้นควรศึกษาเจาะลึกถึงสภาพการทำงานของนักข่าว เพื่อสืบค้นหาปัจจัยที่ทำให้ให้นักข่าวเสนอข่าวที่ผิดพลาดออกมา

(2)ควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ของนโยบายองค์กรหนังสือพิมพ์ นายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ต่อการกำหนดทิศทางการทำงานของนักข่าว

(3)ควรศึกษาอย่างละเอียดถึงทัศนคติของนักข่าว หัวหน้าข่าว บรรณาธิการ ต่อข้อบังคับจริยธรรมหนังสือพิมพ์ในกรณีเสนอข่าวสารพัดพลาด รวมถึงบทบาทของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ในการผลักดันให้ข้อบังคับทางจริยธรรมเป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริงของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งระดับผู้กำหนดนโยบายองค์กรหนังสือพิมพ์ และระดับนักข่าว